

УДК 331.526.2

***ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗАЙНЯТОСТІ ТА БЕЗРОБІТТЯ В УМОВАХ
ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ***

Машика Ю.В., к.е.н.,

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Відомо, що характерним критерієм переходу країни до постіндустріальної стадії розвитку виступає швидкий розвиток сфери послуг та її перевищення за питомою вагою у валовому національному продукті. Зайнятість (її кількісні та якісні характеристики) виступають одним з ключових індикаторів стану економічного розвитку (в тому рахунку переходу до постіндустріальної зайнятості). Вказана тенденція відзначається й в структурі зайнятих, прирості нових робочих місць. Зайнятість у виробничому секторі більшої частини розвинених та багатьох країн, що розвиваються, починаючи з середини 90-х років, стабільно знижувалась, а нові робочі місця створювались переважно у сфері послуг [1].

Зростання сфери послуг, зумовлюючи розповсюдження нематеріальних форм виробництва, виправдано з економічної точки зору: наявність розвинутої та розгалуженої сфери послуг створює для економіки низку переваг, пов'язаних із трансакційним характером цієї сфери, спрямованістю сектора послуг на поліпшення інституціональної структури, визначення та захист прав власності, і у результаті забезпечує полегшення роботи ринку та інших організаційних механізмів, поглиблюючи суспільний розподіл праці, можливості економічного зростання. Сфера послуг характеризується тим, що на перших етапах свого розвитку вона створювала робочі місця з нижчим рівнем кваліфікації та рівнем заробітної

плати, так як капіталоінтенсивні підприємства мають високі витрати. Сучасний сектор послуг складається з галузей, безпосередньо пов'язаних із інноваціями, заснований на відкритих монополіях, які носять тимчасовий характер, але можуть приносити дохід постійно, якщо потік інноваційних перетворень носить безупинний характер. Сфера послуг виступає простором, який обробляє інформаційні потоки сучасного суспільства, безпосередньо орієнтуючись на потреби інтелектуального виробництва. Питома вага інформаційних послуг в загальному обсязі послуг постійно збільшується [2, с.93].

Зростання сфери послуг та зайнятості в цьому секторі характеризується неоднорідністю, особливо якщо порівнювати зрілі та перехідні економіки. Для зрілих економік характерним є стабільне положення в цьому секторі таких видів послуг, як загальна комерційна діяльність по забезпеченню функціонування ринку, операції з нерухомим майном, інформаційне обслуговування, зв'язок, фінанси, кредит, страхування. Для перехідних економік характерно превалювання зайнятості в послугах, які є енерго- або капіталомісткими, мають низький експортний потенціал: торгівлі, ремонту, транспорту. Крім гетерогенності, для сфери послуг характерна нестійкість робочих місць – тут як створюється, так і скорочується більше робочих місць, ніж у промисловості, так як підприємства сфери послуг більш нестійкі. Однак в цілому сфера послуг створює більше робочих місць, ніж втрачає, що одночасно зумовлює більшу мобільність та вищий ступінь адаптивності сфери послуг. Зазначені особливості здійснюють вплив на загальний характер зайнятості, її рухливість та вимоги до працівників [3, с.265].

Технологічні новації та посилення сервісного характеру економіки змінюють характер виробничих відносин у сфері зайнятості. Переміщення трудових ресурсів до сфери послуг приводить до превалювання виробничих відносин, заснованих на прямому контакті між тим, хто надає послугу та тим, хто її одержує. Відносини за типом «людина-людина» починають витісняти відносини за типом «людина-капітал».

Процеси формування інтелектуального капіталу свідчать, що перехід системи зайнятості до розкриття його потенціалу в постіндустріальній економіці виступає як тенденція, для реалізації якої необхідна наявність певних чинників, таких як комплексна державна політика регулювання зайнятості; інтеграція в глобальне інформаційне суспільство та інтелектуальний простір; розвиток національної інноваційної системи [1].

У постіндустріальній економіці не тільки зайнятість, але й безробіття набуває нових рис: 1) превалювання якісної сторони безробіття; 2) розмивання меж безробіття та зайнятості; 3) прискорене зростання рівня безробіття серед низькокваліфікованої робочої сили; 4) зміна співвідношення між традиційними складовими безробіття; 5) урізноманітнення безробіття, поява його нових типологічних видів; 6) неможливість

вирішення проблем безробіття через нездатність задоволення потреби в робочих місцях, яка актуалізує загальне рішення не тільки через створення нових робочих місць, але і через зниження економічної активності населення, участь в альтернативних зайнятості сферах життєдіяльності [2, с.138].

Отже, практика доводить, що для мінімізації безробіття по мірі поширення функціонування постіндустріального сектору та інтелектуальної праці необхідні заходи, що націлені на підвищення рівня рухливості робочої сили (він особливо низький у бюджетному секторі економіки), створення адекватної змінам кон'юнктури попиту на робочу силу системи підготовки та перепідготовки кадрів, забезпечення інформаційної прозорості ринку праці. В іншому випадку довгострокові зміни в структурі попиту можуть привести при високому безробітті до браку кваліфікованих кадрів для перспективних виробництв, що виступить перешкодою на шляху до можливого економічного зростання.

Література:

1. Кондратьев В. Сфера услуг в постиндустриальной экономике [Электронный ресурс] / В. Кондратьев. – Режим доступа: http://www.perspektivy.info/rus/ekob/sfera_uslug_v_postindustrialnoj_ekonomike_2010-12-21.htm.
2. Старовойтова Л.И. Занятость населения и ее регулирование: учеб. пособие / Л.И. Старовойтова, Т.Ф.Золотарева. – М.: Академия, 2001. – 192с.
3. Тоффлер О. Будущее труда /О.Тоффлер//Новая технократическая волна на Западе. – М.: Прогресс, 1986. – С.250-275.
4. Begin J. Dynamic Human Resource Systems: Cross-National Comparisons / J.Begin.–Berlin: de Gruyter, 1997.